

Ledno plezanje

Tomo Česen v lednem slapu pod Prisankom 📷 Urban Golob

Interakcija
med ledom
in plezalcem

Od nekdaj do danes

Ledno plezanje na Slovenskem

✍ Aljaž Anderle 📷 Urban Golob

Mraz je od nekdaj. In led tudi. Ljudje smo izpred malo manj kot od nekdaj. Ledno plezanje je pa tako obupno sveža pogruntavščina, da je praktično od danes pred kosilom. Gledano s poenostavljene planetarne perspektive, seveda. Če to zamenjamo z alpinistično, ima ledno plezanje dolgo zgodovino. O začetkih lahko govorimo od dni, ko so morali alpinisti v zimskih razmerah in pozimi premagovati led v stenah. Lotevali so se ga na zelo različne načine, pogosto pa so se mu kar izognili. Uporaba posebne opreme za plezanje po ledu – derez in cepinov – je pri nas znana od predvojnih časov. Zlasti cepin, ki ga v inventarju naših omar poznamo že več kot sto let. Če se omejimo na vrsto lednega plezanja, ki najočitneje izraža povezavo med aktivnostjo in medijem, plezanje po zaledenelih slapovih, pa se zgodovina omeji na borega četrto stoletja.

Prvi zamahi

Prvi vzpon v zaledenem slapu pri nas je bil zagrešen leta 1979. Takrat so Vanja Matijevc, Blaž Oblak in Lado Vidmar preplezali eno naj-

večjih lednih klasik pri nas, Mokre peči pri Martuljku. Velikanskemu ledenemu slapu, v kakršnega se spremeni poleti neugledna curljajoča vodica, so namenili ime Lucifer. Iste zime je bil preplezan tudi Sinji slap pod Češko kočo na Jezerskem. Ledno plezanje je odtlej počasi dobivalo zagon in si od začetka osemdesetih let naprej pridobilo široko zanimanje med alpinisti. Takrat je imelo plezanje po zaledenelih slapovih predvsem vlogo treninga za zimske vzpone v »zaresnih stenah«. Zato so bila precej aktivna številna imena slovenskega alpinizma. Med njimi lahko izpostavimo brata Podgornik, Eda Kozoroga, Andreja Štremflja, Nejca Zaplotnika, Slavca Svetičiča, Frančka Kneza, Mitjo Lo Duca in druge, manjkale pa niso niti alpinistke (Lidija Painkiher, Tamara Likar, Mariča Frantar, Mira Uršič, Vlasta Kunaver ...). Odkrili in obdelali so vsa najpomembnejša področja v Sloveniji, ki so si jih razdelili kar po lokalnem ključu. Prvo ledno desetletje je napisalo zgodbe o vzponih v slapu Peričnik v Vratih, pa Peračici v Bohinju, ki se je podrla neposredno po prvem vzponu. S strmo Čašo v Logarski dolini je prvi opravil Franček Knez, Zeleni slapovi v Loški steni pa so še vedno ena izmed najbolj velikopoteznih lednih smeri pri nas. In moremo mimo Povšnar-

jevega vzpona v Čedci, ki je do danes ostala neponovljena. Zamrznjeno smo jo videli le še enkrat, decembra leta 1993. (Čeprav so me takrat močno srbeli cepini, sem k sreči prišel do zaključka, da bi bilo najbolje, če do vstopa hodim še naslednjih nekaj let.) V širokem opusu osemdesetih let so torej zbrani vsi takrat najbolj očitni, dostopni in zanimivi slapovi. Tehnika plezanja je bila odvisna od opreme, fizične pripravljenosti in aktualne miselnosti alpinistov. V večini vzponov je šlo po današnjih merilih za tehnično plezanje. Cepini so imeli ravna ratišča in so bili v glavnem izpeljanke klasičnih modelov. Pri nas je bila najbolj zastopana znamka Stubai, posamezniki pa so zamahovali še s Simondovo Baracudo, Grivelovimi Courmayeurji, Charlet Moserjevimi Pulsarji in podobnimi. Do konca desetletja je oprema naredila že precejšen razvojni skok, z njo pa tudi tehnika plezanja. Prosto plezanje se je začelo pojavljati tudi v zimskem alpinizmu in kar naenkrat ni bilo več vseeno, ali si kak slap preplezal privezan na cepine, v katere si se vsake toliko malce obesil in se spočil, ali pa je bil vzpon opravljen brez počivanja.

Plezanje v skali je v tem času zelo napredovalo, ledno plezanje pa je čakalo. Na pravi čas in maso ljudi, ki so se mu zares posvetili.

Navpično ni več dovolj težko

Recimo, da vstop v obdobje devetdesetih zaznamuje Ravhekarjev vzpon preko redko zamrznjene Lambade ob vznožju Prisanka. Številni vrhunski alpinisti so svojo psihofizično pripravljenost izkazovali z zahtevnimi lednimi vzponi. V tistih letih najdejavnejši ledni plezalci (Svetičič, Čar, Jeglič, Markovič, Kozjek, Kresal, Slejko in drugi) so preplezali mnoge zahtevne smeri, med njimi tudi dva znana in zaradi svoje vodnatosti zelo redko zamrznjena slapova: Boko in Rinko.

S splošno popularizacijo plezanja je tudi ledno plezanje postalo privlačno samo po sebi in ne več kot stranska ulica pravega alpinizma. Oprema je postala dostopnejša in boljša. Plezalci so se začeli ozirati k spregledanim slapovom in k tistim, ki se jih prej niso upali lotiti. Ko je led postal privlačen za množice, je pritegnil tudi medije, ki so ledno plezanje radi napačno predstavljali kot ekstremen in adrenalinski šport. Začele so se dogajati velike spremembe na področju etike plezanja, tako da vzponi proti koncu tisočletja niso več poznali visenja in počivanja v cepinih. Še več, povsem na prelomu desetletja se je zgodila najradikalnejša sprememba: dotlej nepogrešljive zapestne zanke na cepinih so se začele poslavljati.

Počasi je zmanjkovalo dovolj težkih slapov. Zato se je pod vplivom idej iz Amerike od leta 1998 naprej tudi pri nas začelo razmišljati o premiku težavnosti navzgor s pomočjo kombiniranega plezanja, ki je od nekdaj veljalo za najzahtevnejšo obliko plezanja nasploh. Za potrebe tovrstnega plezanja se je razvila posebna tehnika uporabe lednega orodja v skali. Potrebnihi je bilo kar nekaj miselnih preskokov, ki pa so odprli nove dimenzije lednega plezanja. Razvoja ni bilo moč več obrniti nazaj, težavnostna stopnja se je začela strmo dvigati. Tudi tekmovanja so postajala bolj in bolj atraktivna in oprema je doživela ponoven evolucijski bum. V svetu so se pojavile smeri osme, devete, desete stopnje kombinacije, označene s črko M. Prvo tovrstno smer v Sloveniji smo dobili s koncem leta 1998. Prva

Lucifer - eden najbolj znanih ledenih slapov pri nas

Z mirnimi živci in nekaj občutka
 Pascal Tournaire

plezalca sta jo času primerno poimenovala Kost za glodanje (na naslovnici), M7. Kmalu so ji sledile nove. Slovenci smo začeli sodelovati v svetovnem pokalu v lednem plezanju in tako prišli v stik z najboljšimi na tem področju.

Novo tisočletje

Prva leta novega tisočletja so prinesla še več nejevernih pogledov, spušenih čeljusti in dvignjenih obrvi. Ja, revolucija se je nadaljevala. Najprej se je na tekmah svetovnega pokala pojavil tip cepina, ki je zelo odstopal od klasične zasnove. Bil je prirejen za plezanje brez paščkov, kot so zahtevala tekmovalna pravila. Kljub pomislekom, da tako ergonomsko dovršeni cepini ne bodo dobili mesta v opremi alpinistov, pa se je to kaj kmalu zgodilo. Najprej seveda v kombiniranih smereh najvišje težavnosti, nato pa v zaledenelih slapovih in celo alpskih smereh. Ko so za nove »stroje« poleg tekmovalcev

prijeli François Damillano, Guy Lacelle, J. C. Lafaille in podobni kalibri, je bilo zgražanja konec. »Brez paščkov« je postal nov trend in stil lednega plezanja.

V Sloveniji je bil prodor te novosti manj silovit. Klemen Premrl in Aljaž Anderle sta s tekmovalnim poleg opreme prinesla tudi novo miselnost in pristop k lednemu plezanju. Posnemovalcev sprva ni bilo veliko. Med predstavniki vplivnih alpinistov so na stran novosti stopili Marko Prezelj, Grega Kresal in nekateri drugi. Skupaj si počasi prizadevajo ljudem približati novosti na področju tehnike plezanja in opreme, da bi jim v lednem plezanju odprli oči, tako kot so se pred nekaj leti odprle njim.

Kaj vse to pomeni? Ali gre le za fineze, nepomembne kaprice, adrenalinske injekcije, postavljanje posameznikov ali nepotrebno povečevanje tveganja?

Gre predvsem za možnost. Možnost razširitve spektra znanja. Možnost občutenja večje svobode pri plezanju. Možnost dvigniti svoj nivo za kako stopnjo. Možnost izbire. Prilagoditve. Kontrole. Plezanje brez paščkov v ledu pomeni več manevrskega prostora. Pomeni osvoboditev mišljenja, da je v ledu mogoče plezati le na točno določen način. Neprilagodljivo, togo, mehanično. Pomeni lažje plezanje in realnejše spoznavanje svojih meja. Pomeni občutek, da smo smer resnično zmogli, ne pa se preko nje pregoljufali. Pomeni sprejemanje odgovornosti za svoja dejanja in možnost, da smo za ta dejanja bolj nagrajeni. Pomeni tudi to, da si upamo in želimo napredovati in čim bolje izkoristiti svoje potenciale.

Pa naprej?

Pravzaprav ni pomembno, na kakšen način bomo čez deset let plezali po ledu. O stilu, tehniki in etiki vzponov se bo pisalo, debatiralo in polemiziralo sproti. Želim si, da bi Slovenci ohranili stik z napredkom in najboljšimi ter da ne bi ledno plezanje nikoli upravičilo slovesa tako nevarnega početja, kot ga ima za laično javnost. Zato pa bo treba poskrbeti predvsem za izobraževanje. In z ravnanjem tistih, po katerih se bodo zgledovali vedno številčnejši privrženci tega športa.